

DVA PRILOGA POVIJESTI NOB-e U ISTRI I GORSKOM KOTARU 1944.

Petar Strčić

I. PRIJEDLOG OBLASNOG NOO-a ISTRE ZA IMENOVANJE NOVIH VIJEĆNIKA ZAVNOH-a

Na prvom zasjedanju ZAVNOH-a u Otočcu lipnja 1943. nije bilo vijećnika iz Istre koji bi radom bili vezani neposredno uz Istru. Doduše, dr Savo Zlatić iz Lanišća sudjelovao je u radu ZAVNOH-a,¹ ali na prijedlog OK KPH Karlovac, na čijem je području djelovao,² a Ivan Cetina Matešić iz Kastavštine bio je pozvan³ i postao vijećnik ZAVNOH-a kao delegat iz Hrvatskog primorja.⁴ Međutim, u jednom svom objavljenom sjećanju dr Pavle Gregorić napisao je da su na Prvom zasjedanju ZAVNOH-a 12. i 14. lipnja 1943. bili »prisutni predstavnici svih pokrajina Hrvatske. Sjećam se da je iz Hrvatskog primorja i Istre bilo prisutno nekoliko delegata.« Uzroke zbog kojih predstavnici Istre nisu i registrirani u spisima zasjedanja kao vijećnici Gregorić objašnjava ovako: »Nažalost, neka imena nisu ušla u zapisnike koji su stenografski vođeni, pa tako ne možemo tačno utvrditi tko je sve od delegata iz Istre bio prisutan na tom Prvom zasjedanju. Izbjegavali smo imenovati pojedine delegate iz Istre i još nekih krajeva iz konspirativnih razloga, jer su se oni vraćali poslije zasjedanja u svoje krajeve i tamo vršili svoj revolucionarni rad.«⁵ Na Drugom zasjedanju ZAVNOH-a u Plaškom listopada 1943. izabrani su direktno iz Istre ovi vijećnici: Joakim Rakovac iz sela Rahovci, Ante Cerovac iz Velog Mluna, Marija Kopitar iz Pazina, Ljudevit Sinčić iz Matulja, Srećko Štifanić iz Baderne; Istru je još zastupao i dr Ante Mandić iz Opatije.⁶

Pred treće zasjedanje ZAVNOH-a u svibnju 1944. u Topuskom Oblasni je NOO za Istru uputio ZAVNOH-u nedatirani prijedlog za imenovanje novih vijećnika; prijedlog je u ZAVNOH-u urudžbiran 11. svibnja, dakle po svršetku zasjedanja koje je održano 8. i 9. svibnja. No, prijedlog iz Istre samo je djelomično usvojen, što je vidljivo i iz odluka donesenih na zasjedanju u Topuskom; i to je dokaz da je tekst stigao u sjedište ZAVNOH-a prije

¹ Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (dalje ZAVNOH), 1 Zbornik dokumenata 1943, Zagreb 1964, 214, 223.

² Isto, 26.

³ Isto, 43, 148.

⁴ Isto, 213, 223.

⁵ Pajo Gregorić, Uloga ZAVNOH-a u oslobodilačkoj borbi Istre, zbornik Priključenje Istre Federalnoj državi Hrvatskoj u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji, 1943—1968, Rijeka 1968, 435.

⁶ ZAVNOH 1, 438—9.

nego što je uveden u protokol. Na zasjedanju je usvojen prijedlog Izvršnog odbora ZAVNOH-a od 7. V da se iz redova vijećnika ZAVNOH-a brišu P. Burić, Lj. Sinčić i S. Štifanić⁷. Vijećnici su prestali biti i G. Budicin, koji je poginuo, te Marija Kopitar, koju su neprijatelji uhvatili.⁸ Kako se vidi iz priloga 1, Oblasni NOO predložio je za nove vijećnike Dušana Diminića, Ivana Motiku, Ćiru Ramera, Alda Negrija, Ferdinanda Šenka, Josipa Matasa, Dinu Zlatić-Grgić, Božu Kalčića i Vladimira Švalbu; taj prijedlog (prilog 2) podupro je i Mate, vjerojatno Kršulj, partijski rukovodilac Istre; Andrija, vjerojatno Hebrang, sekretar CK KPH i potpredsjednik ZAVNOH-a, predložio je (prilog 3) da se o novim vijećnicima raspravlja s vijećnicima — vjerojatno iz Istre koji dolaze na zasjedanje. Autor četvrtog priloga nije mi za sada poznat.

Rezultat dogovora bila je odluka III zasjedanja ZAVNOH-a, iz koje se vidi da su kao vijećnici prihvaćeni kandidati Oblasnog NOO-a: Ivan Motika, Aldo Negri, Ferdinand Šenk, Ćiro Raner, Josip Matas i Božo Kalčić,⁹ a ne i Dušan Diminić, Dina Zlatić-Grgić, i Vladimir Švalba, kojih su imena već na prilogu 1 precrtana, najvjerojatnije u sjedištu ZAVNOH-a. Osim novoizabраниh, članovi su ZAVNOH-a od starih vijećnika ostali A. Cerovac, J. Cetina (sada u ime Istre) i J. Rakovac, te A. Mandić i S. Zlatić, koji nisu bili delegirani iz Istre.¹⁰

Dokumenti koje objavljujem izvornici su, pisani rukom i tintom, a nalaze se u Arhivu Hrvatske, ZAVNOH, Tajništvo i Predsjedništvo, 1944, 1—1794, 2.

1.

Br: 365/44
11. V. 1944¹¹

Oblasni N.O.O. za Istru

Zemaljskom Antifašističkom Vijeću
Narodnog Oslobođenja Hrvatske

Prijedlog za imenovanje novih vijećnika:

- 1.) Diminić Dušan, pravnik iz Labina, član Obl. N.O.O.-a, od početka u N.O.P., po političkom pogledu vrlo spreman i sposoban, popularan u Istri i Hrv. Primorju, požrtvovan.¹²

---

⁷ N. dj. 4. Zbornik dokumenata 1944 (Od 1. siječnja do 9. svibnja), Zagreb 1970, 595.

⁸ Isto, 594.

⁹ Isto, 595.

¹⁰ Isto, 673—5.

¹¹ Plava tinta, rukopis 1.

¹² Usp. Dušan Diminić, Komunistički pokret u Hrvatskom primorju od 1931—1941. Radnički pokret Hrvatskog primorja, Gorskog kotara i Istre 1919—1941, zbornik I, Rijeka 1970, 55—93, i Moj put do Pazinskog zasjedanja, Priključenje, 428—434; Vinko Antić, Dušan Diminić, Priključenje, 358—9. — U prilogu je ovaj tekst poprijeko precrtan plavom tintom.

2. Motika Ivan, pravnik iz Žminja, čl. Obl. N.O.O.-a, u pokretu 1942. god., prešao na stranu partizana sa grupom domobrana, u Istri dosta popularan među narodom, požrtvovan.¹³
- 3.) Negri Aldo, pomorski kapetan iz Labina, član Obl. N.O.O.-a, Talijan, odan N.O.P., požrtvovan, shvaća liniju N.O.P., u N.O.P. od 1943. god.¹⁴
- 4.) Šenk,¹⁵ svećenik iz Kršana, najodaniji svećenik N.O.P.-a u Istri.¹⁵
- 5.) Raner Ćiro, stud. med. iz Pazina, član Obl. N.O.P.-a, vrlo svijestan, požrtvovan i odan N.O.P.-u, u N.O.P. od početka 1943. god.¹⁶
- 6.) Matas Josip, radnik iz Pule, komesar brigade, u N.O.P.-u od 1942. g., hrabar i požrtvovan, potreban u Obl. N.O.O.-u.¹⁷
- 7.) Zlatić-Grgić Dina, priv. činovnik u N.O.P. od početka, najprije kao borac, a kasnije kao polit. radnik, vrlo požrtvovana i spremna, potrebna u Obl. N.O.O.-u.¹⁸
- 8.) Kalčić Božo, radnik iz Tinjana, član Ob. N.O.O.-a, u N.O.P.-u od 1943. g., dosta popularan u zap. Istri, požrtvovan.¹⁹
- 9.) Schwalba Vlado, profesor iz Rijeke, od početka u N.O.P.-u, u partizanima od 1943., dosta popularan na Rijeci i Hrv. Primorju.²⁰

Prijedlog za brisanje vijećnika:²¹

- 1.) Dr. Burić Petar, odvjetnik iz Poreča, ušao u N.O.P. za kapitulacije faš. Italije.²² Za njemačke ofenzive na Istru²³ ostavio narod i odselio u Italiju.²⁴
- 2.) Sinčić Ljudevit, trg. iz Matulja, nije nam poznato da je sudjelovao u pokretu u Istri, u zatvoru u Italiji, nije u Istri poznat ni popularan.
- 3.) Štefanić Srećko, svećenik, odan pokretu ali neaktivan.²⁵

---

¹³ O njemu usp. Ivan Motika, U redovima NOP-a u Istri 1942—1943. Priključenje, 399—416, V. Antić, Ivan Motika, na i. mj., 365—366, te Ivan Motika, Sjećanja na NOP u Istri 1941—1943, Pazinski memorijal 2, 1971, 69—87.

¹⁴ Usp. Luciano Giuricin, Biografie di cinque eroi, Quaderni II, Rovinj 1972, 371—375; Vladimir Švalba, Aldo Negri, Istarski mozaik XI, 3, Pula 1973, 76—77.

¹⁵ Ferdinand.

¹⁶ Vinko Antić, Ćiro Raner, Priključenje, 371—372.

¹⁷ Usp. B. Mogorović, Sastanak u Karojbi. Desetog marta 1943. bilo je formirano prvo partijsko rukovodstvo za Istru. Razgovor sa Josipom Matasom, prvim sekretarom tog rukovodstva, koji sada živi u Zagrebu. Glas Istre XX, 10, Pula 8. ožujka 1963; B. Kovačević, U Istri 1943. Bilježimo sjećanja Josipa Matasa, sekretara privremenog rukovodstva za Istru. 25 godina osnivanja od Privremenog rukovodstva KOH za Istru u Karojbi. Vjesnik XXIX, 7561, Zagreb 7. ožujka 1968; Ive Rudan, Revolucija u Istri bila je dobro organizirana. Razgovor s Josipom Matasom, Andrićem, sekretarom Privremenog rukovodstva KPH za Istru, Glas Istre XXV, 12, Pula, 15. ožujka 1968.

¹⁸ Josip Šipuš, U Rašporu proslavljena tri slavna datuma AFŽ-a. Novi list XXVIII, 222, Rijeka 23. rujna 1974; Istra i Slovensko primorje. Borba za slobodu kroz vjekove. Beograd 1952, 359—360.

¹⁹ Božo Kalčić, Narod Poreštine u NOB-u, Priključenje, 417—421.

²⁰ Stipe (Ante Drndić), Vid Švalba, Istarski mozaik XI, 3, Pula 1973, 77—78; Luciano Giuricin, Vladimir Švalba-Vid. Quaderni II, Rovinj 1972, 377—382.

²¹ Potcrtano u tekstu.

²² Rujan 1943.

²³ Listopad 1943. (»Wolkenbruch II.«).

²⁴ Ante Dobrila, Petar Burić, Priključenje, 340—341.

²⁵ Zapravo Štufanić; usp. Mario Mikolić, Srećko Štufanić, Priključenje, 341—342.

- 4.) Budicin Giuseppe, radnik iz Rovinja, poznati talijanski antifašista, bio je član Pokrajinskog N.O.O.-a za Istru. Poginuo junački od neprijateljske ruke. Prilažu se njegove karakteristike.²⁶

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Ante Cerovac²⁷

Predsjednik:
Joakim Rakovac²⁸

2.

1. Motika Ivan pravnik iz Žminja član O.NOO.
2. Negri Aldo pomorac iz Labina član O.NOO.
3. Šenk svećenik iz Kršana član O.NOO.
4. Kalčić Božo radnik iz Tinjana član O.NOO.
5. Raner Ćiro stud. med. iz Pazina član O.NOO.
6. Matas Josip radnik komes Brig iz Pule član O.NOO.
7. Švalba Vlado profesor iz Rijeke član O.NOO.
8. Diminić Dušan pravnik iz Labina član O.NOO.
9. Zlatić-Grgić Dina priv. čin. iz Bresta član O.NOO.

Svi ovi Istrani trebali bi ući u Zavnoh.²⁹

/ . obrni³⁰

Otpali prijašnji članovi Zavnoha

Dr Burić
svećen. Stifanić Srećko
poginuo Đuzepe Budicin
uhapšena Kopitar Marija³¹

---

²⁶ Karakteristike nisam našao. O Budicinu usp. Herman Buršić, Giuseppe Budicin-Pino, Priključenje, 348—350; Luciano Giuricin, Pino Budicin, Quaderni II, Rovinj 1972, 337—345, i Giorgio Privileggio, L'amico e compagno Pino, 347—351.

²⁷ Usp. dijelove govora Antuna Cerovca na III zasjedanju ZAVNOH-a, Priključenje, 245; V. Antić, Antun Cerovac, na i. mj., 337—340.

²⁸ Ljubo Pavešić, Joakim Rakovac, Priključenje, 335—336; Joakim Rakovac, Sjećanje na septembar 1943, na i. mj. 381—382. — Čitav tekst je napisan na komadiću kockastog papira, istrgnutog iz notesa, 1 list, 2 stranice, crvenom tintom, Cerovčevom rukom. Imena Diminića, Zlatičeve i Švalbe precrtana su poprijeko s dvije crte, plavom tintom. Redni brojevi 2, 3, 4, 5, 6 i 8, koji se nalaze uz imena Motike, Negrija, Šenka, Ranera, Matasa i Kalčića zaokruženi su zelenom tintom.

²⁹ Papirić, istrgnut iz notesa; na njemu su napisani tekstovi koje sam označio brojevima 2—4. — Tekst označen br. 2 možda je napisao Mate Kršulj, sekretar Oblasnog komiteta KOH za Istru.

³⁰ Četvrti rukopis, meni nepoznatog autora.

³¹ Možda rukopis Mate Kršulja, sekretara Oblasnog komiteta KPH za Istru.

3.

Za one Hssovence, koje predlažu, treba pak znati tko su i što su, kako se odnose prema N.O.P., tko ih pozna itd.

Andrija

Mate³³ predlaže gornjih 9 ljudi za vijećnike iz Istre, jer veli, da su stari pasivni. Trebat će o tom porazgovoriti s vijećnicima koji dolaze na zasjedanje, pa onda stvari riješiti,

Andrija³³

4.

1. Motika: u ONOO-u zadužen po gospodarskoj liniji. Izgleda da je organizator.
2. Negri: Talijan, ušao u ONOO na mjesto Budicina u decembru pr. god. Meni se čini da nema nikoga za sobom, jer ne potječe iz krajeva, koji su najviše napućeni od Talijana [Zapadna Istra (Poreština, Bujština) i Rijeka]. Labin je talijanski otok usred jednog od najboljih krajeva u Istri. U februaru t.g. još se nisu osjećali rezultati njegovog rada među Talijanima.
3. Šenk meni nepoznat. Valjalo bi ga primiti zato što je svećenik.
4. Kalčić član ONOO-a inače meni nepoznat.
5. Raner „ „ zadužen po zdravstvu. Čuo sam da je agiln i da na terenu organizira zdravstvo onim sredstvima koja mu stoje na raspolaganju.
6. Matas meni nepoznat.
7. Švalba član Agitpropa O.K. Hrv. Primorje. *U Istri nije radio.*³⁴ (ukoliko sam —precrtano; op. P.S.) susreo sam ga u Ok. NOO Hrv. Prim. kad sam putovao u Istru. Pristaša sjedinjenja Istre s Hrv. Primorjem.
8. Diminić član ONOO-a. Pristaša sjedinjenja Istre s H. Primorjem.
9. Zlatić. Agilna i popularna, terenska radnica. Do konca februara nije bila član ONOO-a. Pristaša sjedinjenja Istre s H. Primorjem.³⁵

Drugu Paji³⁶

Hitno!

---

³² Možda Mate Kršulj.

³³ Vjerojatno Hebrang.

³⁴ Potertano u tekstu.

³⁵ Četvrti rukopis (v. bilj. 30) brojevi 7, 8, 9 zaokruženi su plavom bojom.

³⁶ Pajo — dr Pavle Gregorić, Vjerojatno Hebrangov rukopis.

II. PRVI IZVJEŠTAJ O SUDSTVU OKRUŽNOG NOO-a GORSKI KOTAR ZAVNOH-u

1. Jugoslavensko socijalističko sudstvo počelo se stvarati već u počecima Narodnooslobodilačkog rata. Kompleksne promjene u životu jugoslavenskih naroda i narodnosti odrazile su se u izgradnji nove, narodne vlasti, a u njenom okviru i u pravosuđu.¹ Jedna od najvidljivijih promjena u sudstvu ogledala se zapravo već i u suštini te institucije — izmijenio se subjekt vlasti: mjesto u znaku suverenosti vladara, novo sudstvo započinje i nastavlja djelovanje u znaku suverenosti naroda, u masovnom uključivanju naroda u proces sudskog odlučivanja² i u demokratskom karakteru vlasti u rukama naroda.³ Kroz četiri etape u razvoju novog sudstva — od početnog perioda masovnog suđenja 1941,⁴ preko povremenog sudovanja u okviru narodno-oslobodilačkih odbora⁵ i stalnih narodnih sudova u okviru NOO⁶, do narodnih sudova odvojenih od izvršnih organa NOO-a⁷ — novo sudstvo je raslo i preraslo u novu kvalitetu: od Drugog zasjedanja AVNOJ-a narodni sudovi dobivaju karakter državnih ustanova u rukama naroda.⁸

U Hrvatskoj se 1943. narodno sudstvo razvijalo u skladu sa sve većim rastom NOP-a, te sve širim oslobođenim i poluoslobođenim područjem. Na organizirani razvoj sudstva osobito je djelovalo osnivanje ZAVNOH-a i usvajanje njegova »Poslovnika o radu narodno-oslobodilačkih odbora«, kojim je sudstvo predato u nadležnost upravno-administrativnog odsjeka⁹, a naročito objavljivanje »Uputa za organizaciju i rad sudova Narodnooslobodilačkih odbora« (u kolovozu 1943), kojima su udareni temelji bržem razvoju novoga jugoslavenskog sudstva¹⁰. Od tada počinje pri NOO-ima osnivanje sudskih odsjeka. Preciznije zadatke stavljaju pred sudstvo druga »Uputstva o postupku sudova NOO-a«, koja je ZAVNOH izdao u prosincu 1943; od sada nestalna sudska vijeća prestaju brže s radom, a razvijaju se stalni narodni sudovi u

---

¹ Ferdo Čulinović, Izgradnja novog jugoslavenskog sudstva u tečaju oslobodilačkog rata. (Prilog sakupljanju građe za historiju narodne vlasti u Jugoslaviji.) Istorisko-pravni zbornik I, 1, Sarajevo 1949, 5—36.

² Isto, 7.

³ Isto, 8.

⁴ Isto, 13—14; usp. od istog autora Pravosuđe u Jugoslaviji, Zagreb 1946, 134—135, te Propisi o sudstvu Hrvatske za NOB-e. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu. Zagreb 1951.

⁵ Isti, Izgradnja, 15—18, i Pravosuđe, 135—137.

⁶ Isto, 18—24, odnosno 138—144.

⁷ Isto, 24—33, odnosno 144—163.

⁸ Isto, 24.

⁹ Isto, 21—22; »Poslovnik« v. ZAVNOH 1, 81—84.

¹⁰ Isto, 22—23, te Pravosuđe u novoj Jugoslaviji, 138—141; »Upute« v. ZAVNOH 1, 302—309.

Hrvatskoj. Članove narodnog suda NOO-a biraju odbori NOO-a a predsjednika imenuje Okružni NOO na prijedlog općinskog NOO-a.¹¹ Treće zasjedanje ZAVNOH-a (svibanj 1944) nije unijelo neke bitnije promjene u sudstvo Hrvatske; ZAVNOH — uz ostalo — nije dospio reagirati ni na Okružnicu NKOJ-a od svibnja 1944, kojom se preporuča odvajanje narodnih sudova od izvršnih odbora NOO-a (čini se da je uzrok tome što ZAVNOH nije pravodobno dobio okružnicu NKOJ-a).¹² ZAVNOH je tek u listopadu 1944. objavio Okružnicu kojom je uskladio razvoj sudstva u Hrvatskoj s intencijama NKOJ-a.¹³

2. U skladu sa specifičnostima u razvoju NOR-a i socijalističke revolucije u Gorskom kotaru razvijalo se i njegovo sudstvo.¹⁴ Sud Okružnog NOO-a za Gorski kotar počeo je radom u početku 1944; prvi kotarski sud (delnički) počeo je u veljači, a drugi kotarski te općinski sudovi u travnju. U svibnju je u Gorskom kotaru radilo 5 kotarskih i 23 općinska narodna suda. Do ožujka su članovi Vijeća suda Okružnog NOO-a bili članovi Okružnog NOO-a, a tada je za predsjednika suda i pročelnika Sudskog odjela ONOO-a imenovan Ilija Maravić; članovi Vijeća suda postali su Ivan Pleše i Franjo Jelenc; u svibnju se potpisuje kao pročelnik Odjela Ivan Pleše. Prema mišljenju Sudskog odjela ONOO-a za Gorski kotar od 24. svibnja 1944, razvoj novog sudstva odvijao se »vrlo polagano i teško«, a uzrok su tome bile teške prilike u Gorskom kotaru općenito, ali i nedovoljna pažnja koja je sudstvu posvećivana.¹⁵

U prilogima objavljujem tri izvorna dokument od prvorazrednog značenja za povijest sudstva nove Hrvatske i Jugoslavije, a tim i za povijest NOR-a općenito, a Gorskog kotara napose. Prvi spis je dopis Sudskog odjela ONOO-a za Gorski kotar od 24. V 1944,¹⁶ kojim Odjel popraćuje svoj drugi dokument — »Izvještaj o sudstvu« u Gorskom kotaru od početka rada na organiziranju narodnih sudova pa do 15. svibnja 1944;¹⁷ oba dokumenta registrirana su u ZAVNOH-u 5. srpnja. Dokumente su potpisali pročelnik Sudskog odjela ONOO-a Ivan Pleše i predsjednik ONOO-a Andrija Bubanj. Treći dokument je odgovor Odjela za pravosuđe ZAVNOH-a 30. srpnja kojim taj Odjel ispravlja, kritizira i usmjeruje rad Odjela za sudstvo ONOO-a za

¹¹ Isto, 23, te Pravosuđe, 146—149; »Uputstva« v. ZAVNOH 1, 610—620.

¹² Isto, 25—26.

¹³ Isto, 26—27.

¹⁴ O Gorskom kotaru u NOR-u usp. Gorski kotar u radničkom pokretu i NOB. Zbornik radova. Rijeka 1974 (Ivo Kovačić, Gorski kotar u ustanku 1941, Ivica Cuculić, Gorski kotar u narodnooslobodilačkoj borbi 1942—1943, i Antun Giron, Okrug Gorski kotar u narodnooslobodilačkoj borbi 1943—1945, 175—438). Međutim, o sudstvu ima malo vijesti. No, i općenito o sudstvu tokom NOR-a u zapadnoj Hrvatskoj — Istri, Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju — malo se u nas pisalo; jedan od rijetkih takvih priloga je tekst Davorina Ježića, Kako se sudilo za vrijeme NOR-a, Novi list XXVIII, 104—115, Rijeka 6—19. V 1974; odnosi se uglavnom na novljanski kraj u Hrvatskom primorju.

¹⁵ Prilog 2.

¹⁶ Arhiv Hrvatske, Zagreb, ZAVNOH 1944, 450—670, 3, 638/44, izvornik, strojopis, pečat, vlastoručni potpisi.

¹⁷ isto.

Gorski kotar.¹⁸ Sva tri dokumenta daju dobar uvid u slojeviti razvoj narodnog sudstva i socijalističke revolucije u Hrvatskoj općenito, a u Gorskom kotaru napose.¹⁹

Dokumente objavljujem u obliku u kakvom sam ih našao u Arhivu Hrvatske u Zagrebu; ispravio sam samo očite daktilografske pogreške.

1.

OKRUŽNI N.O.O. za GORSKI KOTAR

Sudski odio

Broj: S 4—66/44

Dne 24. V. 1944.

Predmet: Izvještaj o sudstvu.

ZEMALJSKOM ANTIFAŠISTIČKOM VIJEĆU NARODNOG OSLOBOĐENJA
HRVATSKE

Odio za sudstvo

U prilogu pod ./ dostavljamo izvještaj o sudstvu. Ovo je naš prvi izvještaj o sudstvu, te se odnosi na vrijeme od početka rada na organizaciji narodnih sudova, pa do 15. maja ov. god.

Od sada podnosit će se redovito svaki mjesec izvještaj za prošli mjesec.

Popis članova suda ovog okružnog NOO sastavljen je kako su na sastanku od 23. ov. mjes. prigodom rekonstrukcije ovog okružnog NOO određeni predsjednik i članovi suda.

Ovom dopisu prilaže se izvještaj sa prilogima od b. 1. do 15.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pročelnik odjela:

Pleše

(Pečat:)

Predsjednik-major:

Bubanji

PRIV. OKRUŽNI N.O.O.
GOR. KOTARA

2.

Okružni N.O.O. za Gorski kotar

IZVJEŠTAJ O SUDSTVU.

I. Uređenje sudstva:

Na području ovoga okružnog N.O.O. organizirani su svi narodni sudovi t.j. sud ovog okružnog N.O.O., sudovi kotarskih N.O.O.-a i sudovi općinskih N.O.O. Kotarskih narodnih sudova ima 5, a općinskih narodnih sudova 23. —

---

¹⁸ isto, izvorna kopija, paraf.

¹⁹ Usp. bilj. 14.

Svi ovi narodni sudovi započeli su sa radom. Sada ne rade: sud kotarskog N.O.O. Ogulin, sudovi općinskih N.O.O.-a Drežnica i Jasenak, jer se na njihovom području nalazi neprijatelj.²⁰

Sud ovog okružnog N.O.O. započeo je radom u siječnju ov. god. te je 14/I—1944 izrekao prvu osudu. Vijeće suda sačinjavali su drugovi članovi ovog N.O.O., koji su se nalazili u centru. U mjesecu martu ov. god. određen je kao predsjednik suda i pročelnik sudskog odjela ovog N.O.O. drug Maravić Ilija član ovog N.O.O., dok su članovi suda Pleše Ivan i Jelenc Franjo određeni prije par dana. —

Od sudova kotarskih N.O.O. prvi je započeo sa radom sud kotarskog N.O.O. Delnice i to u prvoj polovici mjeseca februara o. g. — Ostali sudovi kotarskih i općinskih N.O.O. započeli su sa radom unatrag mjesec dana, kad su određeni predsjednici i članovi tih sudova.

Organizacija narodnih sudova išla je vrlo polagano i teško. Razlog tome treba tražiti, što su članovi svih N.O.O., obzirom na teške prilike u ovom kraju, a naročito u pitanju ekonomskom, preopterećeni drugim dužnostima.²¹ Donekle razlog je i taj što N.O.O. nisu polagali dovoljno pažnje i važnosti pitanju sudstva.

I ako je sada provedena organizacija svih narodnih sudova na ovom području ipak ova nije podpuna. U prvom redu pomanjkanje je pravnih stručnjaka. — Po našem mišljenju i po pokazanim potrebama, trebalo bi biti na području svakog kotarskog N.O.O. po jedan pravni stručnjak. Mi imademo za cijelo područje ovog okružnog N.O.O. dva pravna stručnjaka. Jedan radi kod ovog okružnog N.O.O., a drugi je do sada radio kod kotarskog N.O.O. Delnice, međutim smo i ovog pred par dana povukli k nama kako bi ovi naizmjenice obilazili cijelo okruženje i time pružili stručnu pomoć, bar koliko toliko, svim narodnim sudovima našeg područja. —

Zastupnik javnih interesa nije postavljen. Prema to. 9. Uputstva o postupku sudova N.O.O. njega određuje ZAVNOH ili po njegovom ovlaštenju koji viši N.O.O.²² Do sada nije određen a niti dobiveno ovlaštenje za njegovo određivanje. Pokazuje se potreba određivanja zastupnika javnih interesa, jer naročito u krivičnim stvarima, ako je presuda neispravna u korist okrivljenoga, nema se tko žaliti protiv nje. —

Upute za rad i organizaciju sudova N.O.O.²³ kao i Uputstva o postupku sudova N.O.O. dostavljena su svim kotarskim N.O.O.²⁴ našeg okruženja (prva 13/I—1944, a druga 5/II-1944, jer su ova posljednja k nama stigla bez 7. strane, pa smo ovu tražili od okružnog N.O.O. za Hrvatsko primorje, tek kasnije smo dobili potpuna Uputstva). Kotarski N.O.O. ista su umnožili i dostavili svim općinskim N.O.O. svoga područja.

Sva primljena direktivna pisma također su, na isti način, dostavljena svim N.O.O. okruženja, te su i sa strane ovog okružnog N.O.O. davane upute i objašnjenja po raznim pitanjima koja zadiru u sudstvo. —

Pravni stručnjaci obišli su sve područje N.O.O. i davali i usmeno razjašnjenje i upute. —

²⁰ Usp. Giron, n. dj., 408—409.

²¹ Narod Gorskog kotara je u prvoj polovini 1944. proživljavao izvanredno teške dane; jaka zima i njemačka ofenziva dovele su do teških neprilika, od kojih su ekonomske dovele do pravih tragedija — desetak tisuća ljudi je gladovalo, palo je mnogo žrtava što od smržavanja, što od izgladnelosti (ZAVNOH 2, Zbornik dokumenata 1944. na više mjesta; Giron, n. dj., 402 i d.).

²² ZAVNOH 1, 613—614.

²³ isto, 302—309.

²⁴ isto, 610—620.

2. Rad narodnih sudova:

a) sud okružnog N.O.O. za Gorski kotar: od početka svoga rada, pa do 15/V ov. god. ovaj sud je imao 34 krivična predmeta od kojih su svi riješeni osim 2, — koji su u toku, izrečenih presuda u krivičnim predmetima bilo je 7 od kojih su 6 odmah bile pravomoćne, jer nisu bile uložene žalbe, dok se 1 žalba nalazi na rješavanju kod ZAVNOH-a, u 5 predmeta je obustavljen postupak, 12 predmeta je upućeno nižim sudovima, 3 predmeta upućena su Vojnom sudu Goranskog područja, žalba u kaznenim predmetima bilo je 5, sve su riješene i to: 2 žalbe odbijene, 1 presuda ukinuta i vraćena na ponovni postupak, 1 presuda promijenjena u pogledu kazne, 1 predmet vraćen sudu kotarskog N.O.O. jer je žalba bila uložena protiv odluke opć. N.O.O., privatno pravnih predmeta pred ovim sudom kao prvostepenim nije bilo, žalba u privatno-pravnim predmetima bilo je 2, koje su riješene odbijanjem žalba.

O svemu ovome prilažu se pod 1, 2 i 3 izvadci iz Dnevnika sa prepisima presuda odnosno riješenja.²⁵ —

U nekim predmetima ovaj je sud sudio i onda kad bi bili nadležni sudovi kotarskih N.O.O. To je učinjeno kako bi se stvar brže svršila pogotovo kad su okrivljenici bili uhapšeni i ovamo prepraćeni, a iz udaljenijih krajeva.

b) Kotarski N.O.O. nisu dostavili izvadke iz Dnevnika i ako su im dostavljena sva direktivna pisma o tome. Nastojat će se da se u redovitim mjesečnim izvještajima i to uvede. —

Prema do sada dostavljenim izvještajima rad sudova bio je:

Sud kotarskog N.O.O. Ogulin od početka svog rada od 13/IV ov. god. imao je u toku dva krivična predmeta, dok privatno-pravnih predmeta, kao ni žalbi nije imao. Sudovi općinskih N.O.O. Jasenak, Drežnica i Gomirje nisu do izvještaja imali ni jednog predmeta. —

Sud kotarskog N.O.O. Fužine do izvještaja od 4/V 1944 nije imao ni jednog predmeta. Sud opć. N.O.O. Mrkopalj²⁶ imao je od početka rada 11 privatno-pravnih predmeta, koji su svi riješeni, a osim ovoga sklopljeno je pred njih više nagodba, krivičnih predmeta, ovom sudu je prigodom bombardovanja izgorjela sudska arhiva. Sud opć. N.O.O. Lič imao je 5 privatno-pravnih predmeta od kojih su 4 riješena nagodbom od kojih se dvije prilažu pod 5).²⁷ — Sud opć. N.O.O. Fužine imao je 5 predmeta privatno-pravnih, koji su svi riješeni nagodbom. Sud opć. N.O.O. Lokve nije imao ni jednog predmeta, a također ni sud op. N.O.O. Crni Lug. —

Sud kotarskog N.O.O. Čabar imao je kaznenih predmeta 4 od kojih su 2 riješena presudama protiv kojih su uložene žalbe, a ove su riješene po sudu ovog okružnog N.O.O., privatno-pravni predmet ima 1 u toku. Sud opć. N.O.O. Čabar ima u toku 3 kaznene i 1 privatno-pravni predmet. Sud opć. N.O.O. Gerovo²⁸ ima u toku 3 kaznena i 5 privatno-pravnih predmeta, pred njim su sklopljene 2 nagodbe zapisnici o kojima se prilažu pod 6). Sud opć. N.O.O. Plešće ima u toku 1 kazneni i 1 privatno-pravni predmet. Pred sudom opć. N.O.O. Prezid sklopljene su 4 nagodbe, dok drugih predmeta do sada nije imao. — Sud opć. N.O.O. Tršće²⁹ izrekao je 3 presude u privatno-pravnim predmetima od kojih je 1 pravomoćna, a 2 nepravomoćne, pred njim je sklopljena 1 nagodba koja se sa 1 presudom i 1 riješenjem prilažu pod 7).

²⁵ V. bilj. 16, 626; sačuvan je jedan spis.

²⁶ isto, 632, sačuvan je jedan spis.

²⁷ isto, 633.

²⁸ isto, 628.

²⁹ isto, 630.

Sud kotarskog N.O.O. Delnice³⁰ imao je više krivičnih i privatno-pravnih predmeta, no nije o tome poslao izvještaja. U prilogu pod 8) prilažu se 2 presude u privatno-pravnim predmetima i 1 drugostepena presuda u kaznenom predmetu. Jedna presuda u kaznenom predmetu tog suda priložena je pod 2) sa riješenjima suda ovog N.O.O. u žalbenim predmetima. U prilogu pod 9) prilaže se »odluka« opć. N.O.O. Delnice,³¹ koje je donešena prije formiranja suda. U prilog pod 10) prilažu se 4 presude u krivičnim predmetima izrečene po sudu opć. N.O.O. Podstene.³² Od suda opć. N.O.O. Skrad odnosno opć. N.O.O. Skrad prilažu se pod 11) jedna presuda i 5 odluka³³ kojim su kažnjavani prekršaji. Općinski N.O.O. Brod na Kupi³⁴ odnašao je sve do sada presude i ako je tamo formiran sud. Dva primjerka takovih prilažu se pod 12). Kotarski N.O.O. Delnice upućen je da ovo ispravi kod opć. N.O.O. Brod na Kupi. —

Sud kotarskog N.O.O. Vrbovsko donio je jednu krivičnu presudu, koja se prilaže pod 13), dok su u toku 2 vanparnična (ostavinska) predmeta i 1 krivični (krađa). Sud opć. N.O.O. Vrbovsko nije imao još ni jednog predmeta. Sud općinskog N.O.O. Srpske Moravice donio je 7 krivičnih presuda i to: 2 radi nepovlasnog prelaženja na neoslobođeni teritorij, 2 radi nepovlasnog ubijanja stoke i 1 radi nemarnog čuvanja narodne imovine (od ovih 3 dostavljene ovamo prilažu se pod 14).³⁵ Pred tim sudom sklopljeno je oko 20 nagodba većinom u sporovima uređenja međe i poljskih šteta. U toku je 9 krivičnih predmeta. — Sud općinskog N.O.O. Brod Moravice kao ni sudovi opć. N.O.O. Ravna Gora i Lukovdol nisu imali do sada ni jednog predmeta. —

Općenito rad svih narodnih sudova ovog okružja mora se ocijeniti kao još nestaložen i često ima rješavanja na poprijeko, ne postupa se točno po Uputstvima o postupku sudova N.O.O., ali ipak u glavnom i u suštini donose se riješenja presude koje odgovaraju pojmu pravednosti i narodnom pravnom shvaćanju. — Razlog što rad narodnih sudova nije podpuno onakav kakav bi morao biti jeste što su ti sudovi mladi i tek započeli svojim radom, što su kadrovi još neizgrađeni i nemaju iskustva u sudovanju, što su drugovi zaduženi po sudstvu preopterećeni drugim dužnostima i napokon pomanjkanje pravnih stručnjaka koji bi mogli i trebali da pruže stručnu pomoć. Uzevši sve ovo u obzir i gledajući na rad narodnog sudstva mora se doći do zaključka da je on apsolutno pozitivan, da je na dobrom putu razvitka i da će što dalje sve to više odgovarati svojoj svrsi i izvršavati svoje zadatke u izgradnji i organizovanju prave narodne, demokratske državne vlasti. —

3.) Kadrovi.

a) Članovi narodnih sudova. Kadar pretsjednika i članova narodnih sudova, budući da je mlad i tek sada nastavljen, nema iskustva i nije upućen u rad narodnih sudova. Sposobnost je veća u onim krajevima gdje je opća prosvjedenost veća. Volja za rad u narodnom sudstvu postoji kod velike većine članova sudova, ali se kod nekih osjeća da zadaću sudovanja smatraju teškom za njih, pa nastoje po katkada toj dužnosti izmaknuti. To se osjeća i kod prebacivanja pojedinih predmeta iz nadležnosti jednog suda u nadležnost drugog, a naročito da sudovi kotarskih N.O.O. često nastoje predmete koji spadaju u njihovu nadležnost pre-

³⁰ isto, 627.

³¹ isto, 629, 12. II 1944.

³² isto, 625.

³³ isto, 624.

³⁴ isto, 621.

³⁵ isto, 622, 623.

baciti ili na sud okružnog N.O.O. ili pak na sud kojeg od područnih op. N.O.O. — Dok nisu bili određeni pretsjednici i članovi narodnih sudova, a trebalo je rješavati pojedini predmet i suditi često se događalo da su pojedini članovi N.O.O. nastojali izbjeći tom poslu kako bi ga obavio koji drugi član N.O.O. — Međutim određivanjem pretsjednika i članova narodnih sudova odnosno zaduživanjem određenih članova N.O.O. po sudstvu, to je uklonjeno, jer se ti sada osjećaju odgovornim za rad narodnih sudova. —

Pokazuje se velika i hitna potreba za održavanje kurseva po pitanju sudstva, a to naglašavaju i svi N.O.O. ovog okružja. Međutim obzirom na ekonomske i ostale prilike kod nas (prehrana, bombardiranje itd.) kursevi se ne mogu održavati. —

Radi neiskustva i neupućenosti u sudovanju potrebno bi bilo da kod svakog kotarskog N.O.O. bude po jedan pravni stručnjak, koji bi radio i u kotarskom N.O.O. i u područnim općinskim N.O.O.-ima. Međutim sa kadrom stručnjaka ne raspolazemo. —

b) Organi narodnih sudova. Ovaj okružni N.O.O. nastojao je da angažira dovoljan broj pravnih stručnjaka. Trebalo bi za sve sudove kotarski N.O.O. po jednoga i za rad ovog okružnog N.O.O. jednog pravnog stručnjaka t.j. ukupno njih 6. — Sada imamo samo 2. Tražili smo od Okružnog N.O.O. za Hrvatsko Primorje da nam pošalje kojeg pravника. Oni su nam poslali trojicu, ali od ovih jedan je bolestan, te se nalazi na bolovanju od kako je kod nas, a i priroda njegove bolesti je takova, da neće ni u dogledno vrijeme moći raditi, drugi bio je pravnik ali bez ikakve prakse, te ga nismo mogli upotrijebiti sad je otišao za Istru, treći je također otišao za Istru.

Za sada smo pitanje stručnog pomaganja narodnim sudovima riješili tako, da ova dva pravna stručnjaka koji se nalaze kod nas obilaze teren i tako pružaju pomoć i upućuju u rad narodne sudove.

Ovo nije zadovoljavajuće rješenje, jer poslovi narodnih sudova iz dana u dan i naglo rastu pa bi trebalo da kod sudova kotarskih N.O.-a bude stalno po jedan pravni stručnjak.

c) Kancelarijske sile. Od svih narodnih sudova jedino sud kotarskog N.O.O. Delnice ima jednu kancelarijsku silu i to grunтовničara, koji vodi grunтовne i kancelarijske poslove, te sud općinskog N.O.O. Podstene jednu kancelarijsku silu.

Kako se razgranjuje i raste posao narodnih sudova to se sve više ukazuje potreba za kancelarijske sile koje bi radile u narodnim sudovima. Također se ukazuje potreba za grunтовničarima. Međutim ovoj se potrebi ne može udovoljiti radi pomanjkanja tog stručnog osoblja nego nastojimo da istoj udovoljimo postepeno popunjujući ta mjesta koliko se nađe kancelarijskih sila.

Prilažu se pod 15) popisi pretsjednika, članova i osoblja narodnih sudova ovog okružja.³⁶

Napominjemo da je popis članova ovog okružnog N.O.O.-a sastavljen kako su prigodom rekonstrukcije ovog N.O.O. od 23/V 1944 određeni drugovi pretsjednik i članovi tog narodnog suda.

4.) Prijedlozi.

a) U Uputama za rad i organizaciju sudova N.O.O. navedeno je da kazna prisilnog rada može biti do 6 mjeseci. U Uputstvima o postupku nije o tom ništa rečeno. Međutim kod suđenja po zločinima ukazuje se potreba i za većom

³⁶ Nisam našao.

kaznom lišenja slobode pa je već i praksa prešla preko određenih 6 mjeseci prisilnog rada. Sud ovog okružnog N.O.O. u presudi od 14/I 1944 broj: K. 1/44 i u presudi od 4/V 1944 broj: K-22/44 (prva je priložena izvještaju a druga dostavljena dopisom od 4/V 1944 broj: K. 24/44) prešao je preko granice od 6 mjeseci prisilnog rada.

Smatramo potrebnim da se odredi najviša granica do koje se može izreći kazna prisilnog rada uopće. Također držimo da bi bilo potrebno odrediti najvišu granicu kazne lišenja slobode i kod prestupa.

b) Nadležnost u krivičnom sudjelovanju između vojnih sudova³⁷ i sudova N.O.O. nije određena. Redovito se događa da Vojni sud (kod nas vojni sud Goranskog područja) u političkim-krivičnim predmetima civila ustupa sudu ovog okružnog N.O.O. one predmete koje ili smatra manje značajnima ili pak gdje nema krivičnog djela odnosno dokaza za njega. Bilo bi potrebno da se u zajednici sa G.Š.H. odredi nadležnost vojnih sudova i sudova N.O.O. u sudovanju o političkim krivicama civilnih djela.

c) Po gruntovnim predmetima bilo bi potrebno dati neke upute jer Uputstva o postupku sudova N.O.O. određuju samo vođenje Dnevnika za gruntovne predmete. Nije navedeno kako će se i na koji način vršiti uknjižbe i brisanja, koje se isprave ima smatrati sposobnim za uknjižbu i t.d., te da li će se postupati po prijašnjim gruntovnim propisima.

b) Nadležnost u krivičnom sudelovanju između vojnih sudova³⁷ i sudova odluka, sudili su radi nepovlasnog klanja stoke i radi putovanja bez propusnice kao krivičnih predmeta pa se dogodilo da su prekršitelja kaznili i dosta oštrom kaznom. Zajedno s upravnim odjelom ovog okružnog N.O.O. uputili smo sve područne N.O.O.-e, da ovakove prekršaje kažnjavaju upravni odjeli, a sudovi općinskih N.O.O. da sude samo po prestupima uvreda i kleveta i krivičnim predmetima. Naglasili smo im da su te naše upute samo privremene. Smatramo da, nakon osnutka upravnih odjela, treba ovima prepustiti kažnjavanje prekršaja u upravnom postupku, a prestupe i zločine da kažnjavaju narodni sudovi.

Očekujemo u tom pogledu upute, kako bi znali da li smo u tom ispravno postupili.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pročelnik odjela:

Pleše

(Pečat:)

Pretsjednik, major:

Buban

PRIV. OKRUŽNI N.O.O.
GOR. KOTAR

(Na poleđini:)

St: 5. VII 1944.

Broj 638/44³⁸

³⁷ Vrhovni štab NOV i POJ svoju je Naredbu od 29. prosinca 1942. zamijenio Uredbom o vojnim sudovima od 2. svibnja 1944, (Čulinović, Izgradnja, 31).

³⁸ Tinta, rukopis.

3.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE
ODIO PRAVOSUĐA

Br. 638/44

Dne 30. jula 1944

Predmet: Kritika rada narodnih sudova
do 15. maja o.g.

O k r u ž n o m NOO-u
(Odio Pravosuđa)

Gorski Kotar

Potvrđuje se primitak izvještaja od 24. V 1944 br. S. 4-66/44 o radu sudova od početka rada do 15. maja o.g.

Prima se na znanje izvještaj o organizaciji narodnih sudova na vašem teritoriju. Stavljajući Vam se u dužnost da najozbiljnije upozorite niže sudove na važnost narodnog sudovanja: te da narodnom sudovanju posvete punu pažnju i važnost. Napose treba da zajednički proučavaju Uputstva o postupku sudova NOO-a. Napominje se da će se naskoro kod ovog Odjela održavati kursevi za narodne suce, koji će kurs svršiti svi članovi narodnih sudova.

Što se tiče pravnih stručnjaka, to sa dovoljnim brojem istih ne naspolaže ni ovaj Odio, no ima izgleda, da će se i to pitanje kao i pitanje kancelarijskog osoblja naskoro riješiti.

Što se tiče javnih interesa, to se ovlašćujete, da zastupnike javnih interesa sami odredite, a o učinjenom da izvijestite ovaj Odio, da navedete njegovo ime i prezime, kao i ostale podatke sa karakteristikom.

Prima se na znanje do sada rad sudova obzirom na činjenicu, da su sudovi tek nedavno organizirani, pak se radi neznatnog poslovanja ne može još dobiti prva slika o njihovom radu.

Prema čl. 8 Uputstava o postupku sudova NOO-a³⁹ ovlašten je viši sud, da preuzme raspravljanje stvari za koje je nadležan niži sud, pak je prema tomu naslov propisno postupao uzевši na rješavanje neke predmete iz nadležnosti Kotarskih sudova.

Na upit o najvišoj granici kazne prisilnog rada saopćuje se, da u Uputstvima nije određena najviša granica te kazne, pak sudovi prema tomu mogu suditi i na kaznu doživotnog prisilnog rada.

Tako dugo dok ne izađu Uputstva u krivičnim stvarima, visinu kazne prisilnog rada radi postupka ustanovljuju narodni sudovi prema svom nahođenju uzевši u obzir sve okolnosti.

Nadležnost u sudjelovanju između vojnih i civilnih sudova ustanovljena je Uputstvima, no ukoliko vojni sudovi neke slučajeve ustupe vama u tom slučaju provedite vi postupak.⁴⁰

---

³⁹ ZAVNOH 1, 613.

⁴⁰ V. bilj. 37, te ZAVNOH 1, 611.

Prijašnji gruntovni zakoni izgubili su svoju vrednost, pak se prema tome po istima nema ni u kojem slučaju postupati. Na koji se način vrše uknjižbe brisanja, propisno je Uputstvima t.j. ti se podnesci upisuju u dnevnik gruntovnih stvari i strankama izdaje odluka (čl. 41 Uputstva).⁴¹

Do izdanja Uputstava u krivičnim stvarima riješavati će sporove radi nepovlasnog klanja stoke kao i radi putovanja bez propusnice narodni sudovi tim više, što iza tih djela mogu da se skrivaju i mnogo teža krivična djela (špijunaža itd.).

Pregledavajući na uvid poslane presude narodnih sudova ustanovljene su slijedeće pogreške i nedostaci:

1) presude narodnih kotarskih sudova Delnice i Vrbovsko, te narodnih općinskih sudova, Mrkopalj, Potstene i Tršće potpisuju uz pretsjednika i članovi suda, dok ih ne potpisuje zapisničar. Prema čl. 13 Uputstava ima presudu potpisati pretsjednik, zapisničar, te voditelj rasprave, ako je raspravi prisustvovao i ako ga ima, dok ju članovi sude ne potpisuju⁴²

2) narodni općinski sud Skrad u krivičnom predmetu protiv Zagar Antonije donjeo je presudu pod br. 2 sud/44, koju naziva odlukom. Ta presuda nema onih potrebnosti u krivičnom predmetu protiv Cebutar Andrije pod br. 11/44.

3) Narodni općinski sud Brod na Kupi u krivičnom predmetu protiv Mihelčić Slave donjeno je pod brojem 492/44 odluku mjesto presudu.

4) Narodni općinski sud Delnice u građanskom predmetu Mirjanić Vladimira protiv Južnjić Josipa donjeo je 12. II. 1944 pod brojem 99/44 odluku mjesto presudu. Toj odluci fale sve formalnosti presude iz čl. 13 Uputstva.⁴³ Tako fali naziv »presuda« i »U ime naroda«, te razlozi.

5) Narodni općinski sud Tršće u parnici Mihelić Marije protiv Malnar Dragice radi povratka krave pod oznakom br. P. 3/44 nagodio je stranke, te nagodbu obrazložio, što je posve nepotrebno.

Ovaj dopis, ukoliko se odnosi na niže narodne sudove, trebate istima staviti do znanja i uputiti ih, da svim silama nastoje, da proučavaju Uputstva o postupku sudova NOO-a, savjesnim i marljivim radom dođu sudovi na doličnu visinu i da tim pokažu kakovi su sudovi kad narod sam sudi. Upozorite ih ujedno, da ne čine ponovno gore ustanovljene pogreške, koje dokazuju, da članovi suda nisu proučili Uputstva, jer će se u ponovnom slučaju članovi suda povući na odgovornost.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Exp. 1/8/44⁴⁴

(nečitak paraf)

Br. 638/44

GOR. KOTAR⁴⁵

⁴¹ ZAVNOH 1, 619.

⁴² isto, 614.

⁴³ isto.

⁴⁴ Tinta, rukopis.

⁴⁵ Olovka, rukopis. — Sve što je potcrtano nalazi se podvučeno i u spisima.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXVII—XXVIII

1974—75

Redakcioni odbor

*IVAN KAMPUŠ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK*

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
SAVEZ POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE